مردم و مسئولان

سیستان و بلوچستان و نامعادله بنزین

حسین سپاهی | این نوشته تنها یک گزارش خبری نیست، روایت درد مردمی است که در پهناورترین استان کشور زندگی می‌کنند، مردمی که سال‌هاست با محرومیت، فاصله‌های طولانی، کمبود امکانات و مشکلات اقتصادی دست و پنجه نرم می‌کنند و امروز با نگرانی تازه‌ای روبه‌رو شده‌اند؛ نگرانی تأمین سوخت برای پیمودن مسیرهایی که گاهی از بسیاری از سفرهای بین‌استانی کشور طولانی‌تر است.

سیستان و بلوچستان استانی است که وسعت آن را نمی‌توان با بسیاری از استان‌های دیگر مقایسه کرد. در برخی نقاط جنوبی، شرقی و جنوب‌شرقی استان، فاصله تا مرکز استان (زاهدان) به حدود هزار کیلومتر می‌رسد.

حال پرسش مردم این است آیا ۱۳۰ لیتر بنزین پاسخگوی چنین مسافتی است؟ این پرسش ساده‌ای نیست؛ پشت این پرسش، هزاران درد و نگرانی نهفته است، پشت این پرسش پدری قرار دارد که برای درمان فرزند بیمارش باید راهی زاهدان شود، مادری قرار دارد که برای پیگیری امور درمانی خود ناچار است صدها کیلومتر در جاده‌های طولانی استان سفر کند، دانشجویی قرار دارد که برای امور دانشگاهی باید بارها این مسیرها را طی کند و کارگری که برای پیگیری مشکلات معیشتی خود راهی مرکز استان می‌شود.

وقتی یک شهروند برای انجام ساده‌ترین امور زندگی خود ناچار است ۲ هزار کیلومتر رفت و برگشت داشته باشد، ۱۳۰ لیتر بنزین چگونه می‌تواند پاسخگوی نیاز او باشد؟ حتی خودروهای کم‌مصرف نیز برای چنین مسافتی به سوخت بیشتری نیاز دارند. بسیاری از مردم استان نیز خودروهای قدیمی و فرسوده دارند که مصرف سوخت آن‌ها بالاتر است. این خودروها نه از روی انتخاب، بلکه از سر اجبار اقتصادی در اختیار مردم قرار دارند.

امروز گرانی قطعات خودرو، هزینه تعمیرات، قیمت لاستیک، روغن موتور و سایر هزینه‌های حمل و نقل فشار سنگینی بر خانواده‌ها وارد کرده است. حال اگر محدودیت سوخت نیز به این مشکلات افزوده شود، فشار مضاعفی بر دوش مردمی خواهد بود که سال‌هاست با کمبود امکانات و فرصت‌های اقتصادی روبه‌رو بوده‌اند.

درد مردم تنها بنزین نیست. درد آن‌ها دیده نشدن است. درد آن‌ها این است که گاهی احساس می‌کنند شرایط خاص زندگی‌شان در تصمیم‌گیری‌ها مورد توجه قرار نمی‌گیرد. آن‌ها می‌خواهند مسئولان صدای آنان را بشنوند و واقعیت زندگی در این استان را از نزدیک ببینند.

بیایید تصور کنیم بیماری در یکی از شهرهای دورافتاده استان نیازمند مراجعه به مرکز درمانی تخصصی در زاهدان باشد. خانواده او باید هزینه رفت و برگشت، اسکان، غذا و سوخت را تأمین کند. اگر تأمین سوخت نیز به یک دغدغه تبدیل شود، آیا این خانواده توان ادامه این مسیر را خواهد داشت؟

بیایید به دانش‌آموزان و دانشجویانی فکر کنیم که برای آزمون‌ها، ثبت‌نام‌ها یا امور آموزشی مجبور به سفر هستند، به کشاورزان و دامدارانی فکر کنیم که برای پیگیری مشکلات خود به مراکز اداری مراجعه می‌کنند و به زنان سرپرست خانوار و سالمندانی فکر کنیم که هر سفر برای آنان یک چالش بزرگ است.

آن‌ها خطاب به استاندار سیستان و بلوچستان بیان می‌کنند: مردم سیستان و بلوچستان انتظار معجزه ندارند. آنان تنها خواهان عدالت هستند. آنان می‌خواهند شرایط خاص استانشان دیده شود. می‌خواهند هنگام تصمیم‌گیری درباره سوخت، فاصله هزار کیلومتری برخی مناطق تا مرکز استان نیز در نظر گرفته شود. می‌خواهند کسی درد راه‌های طولانی، محرومیت‌های تاریخی و مشکلات معیشتی آنان را بفهمد.

شاید برای بسیاری از مردم کشور، ۱۳۰ لیتر بنزین عددی قابل قبول باشد، اما برای خانواده‌ای که ناچار است ۲ هزار کیلومتر مسیر رفت و برگشت را در این گرمای طاقت‌فرسا طی کند، این عدد معنای دیگری دارد. این عدد می‌تواند به معنای لغو یک سفر درمانی، به تأخیر افتادن یک مراجعه ضروری یا افزایش فشار اقتصادی بر خانواده‌ای محروم باشد.

مردم این استان همواره نجیبانه و صبورانه مشکلات را تحمل کرده‌اند، آنان در سخت‌ترین شرایط کنار کشور ایستاده‌اند، آنان امنیت، وحدت و آرامش را پاس داشته‌اند و اکنون انتظار دارند مسئولان نیز در کنار آنان باشند و صدای مطالبه بحقشان را بشنوند.

صنعت پرورش میگو با مشکلاتی همچون بیماری، گرانی و صادرات دست و پنجه نرم می‌کند

«میگو» شناور میان سود و زیان

گروه استان‌ها | باد گرم از روی استخرهای پرورش میگو می‌گذرد؛ استخرهایی که روزگاری نوید برداشت‌های چند ده تنی را می‌دادند اما حالا بسیاری از آن‌ها بیش از آنکه محل تولید باشند، به دفتر ثبت خسارت تبدیل شده‌اند.

در جاده‌های ساحلی بوشهر، از گناوه تا دیلم، از بندر ریگ تا دیر و کنگان، هزاران خانواده معیشت خود را به آبی گره زده‌اند که این روزها دیگر مثل گذشته سخاوتمند نیست. آب هست، زمین هست، تجربه هم هست، اما تولیدکنندگان می‌گویند چیزی که کم شده، «امنیت تولید» است.

بوشهر قلب صنعت پرورش میگوی ایران محسوب می‌شود و سهم بزرگی از تولید کشور را بر دوش دارد؛ صنعتی که علاوه بر ارزآوری، هزاران فرصت شغلی مستقیم و غیرمستقیم نیز ایجاد کرده است. با این حال، فعالان این حوزه معتقدند اگر روند فعلی ادامه پیدا کند، بخشی از این ظرفیت اقتصادی به تدریج از دست خواهد رفت.

بیماری؛ میهمان ناخوانده استخرها

چند سال پیش دغدغه اصلی پرورش‌دهندگان، افزایش تولید بود اما امروز نخستین نگرانی آن‌ها زنده ماندن میگوها تا پایان دوره پرورش است.

بیماری‌هایی مانند «لکه سفید» و «نکروز حاد هپاتوپانکراس» در سال‌های اخیر خسارت‌های سنگینی به مزارع وارد کرده‌اند. تولیدکنندگان می‌گویند گاهی تنها ظرف چند روز، استخرهایی که میلیون‌ها قطعه بچه‌میگو در آن‌ها رهاسازی شده، به استخرهای خالی تبدیل می‌شود.

کارشناسان دامپزشکی نیز تأیید می‌کنند این بیماری‌ها موجب شده تولید میگوی استان در دو سال اخیر به کمتر از نصف ظرفیت عادی برسد؛ موضوعی که نه تنها سرمایه تولیدکنندگان را از بین برده بلکه انگیزه سرمایه‌گذاری جدید را نیز کاهش داده است.

یکی از پرورش‌دهندگان باسابقه می‌گوید: «پیش‌تر اگر هوا و آب مناسب بود، خیالمان راحت بود. حالا هر روز نگرانیم که فردا صبح استخر را خالی از میگو ببینیم».

تولیدی که با وام آغاز می‌شود

پرورش میگو صنعتی سرمایه‌بر است چون از آماده‌سازی استخرها گرفته تا خرید بچه‌میگو، خوراک، هواده‌ها، سوخت، برق، کارگر و حمل و نقل، همه چیز نیازمند نقدینگی است.

بسیاری از تولیدکنندگان می‌گویند سرمایه اولیه را از طریق وام یا فروش دارایی‌های شخصی تأمین می‌کنند. اگر برداشت موفق باشد، بدهی‌ها پرداخت می‌شود اما اگر بیماری یا نوسان بازار رخ دهد، یک سال تلاش به بدهی چندساله تبدیل می‌شود.

همین مسئله سبب شده برخی از بهره‌برداران، استخرهای خود را نیمه‌فعال یا حتی تعطیل کنند؛ اتفاقی که مستقیماً بر اشتغال کارگران فصلی نیز اثر گذاشته است.

خوراکی که هر روز گران‌تر می‌شود

پس از بیماری، مهم‌ترین دغدغه تولیدکنندگان، افزایش هزینه خوراک است. خوراک میگو بخش قابل توجهی از هزینه‌های تولید را تشکیل می‌دهد و مواد اولیه آن، به‌ویژه سویا، طی سال‌های اخیر با نوسان‌های فراوان قیمت و مشکلات تأمین مواجه بوده است. تولیدکنندگان می‌گویند هر بار که قیمت خوراک افزایش پیدا می‌کند، سود نهایی آن‌ها کوچک‌تر می‌شود.

مسئولان شیلات نیز پیش‌تر تأمین سویا و تفکیک سهمیه این صنعت از سایر بخش‌های دام و طیور را یکی از مشکلات اصلی تولید عنوان کرده‌اند.

برق؛ حلقه گمشده توسعه

پرورش میگو بدون هوادهی و تجهیزات برقی تقریباً غیرممکن است، بنابراین قطع چندساعته برق در روزهای گرم تابستان می‌تواند اکسیژن استخرها را کاهش دهد و هزاران قطعه میگو را از بین ببرد.

بسیاری از تولیدکنندگان ناچارند ژنراتورهای گران‌قیمت تهیه کنند؛ تجهیزاتی که هزینه خرید، نگهداری و سوخت آن‌ها نیز بار مالی تازه‌ای ایجاد می‌کند.

به اعتقاد فعالان این حوزه، توسعه سایت‌های پرورش بدون زیرساخت مناسب برق و انرژی، سرمایه‌گذاری را با ریسک جدی روبه‌رو کرده است.

صادرات؛ راهی که همیشه هموار نیست

بیشتر میگوی تولیدی بوشهر راهی بازارهای خارجی می‌شود، اما صادرات نیز این روزها آسان نیست.

تولیدکنندگان از مشکلات نقل و انتقال پول، محدودیت‌های صادراتی، دشواری ثبت واحدهای فراوری در برخی بازارهای هدف و نوسان‌های نرخ ارز گلایه دارند.

به گفته فعالان این صنعت، گاهی محصول آماده صادرات است، اما موانع اداری یا مشکلات بازار، فروش را هفته‌ها به تعویق می‌اندازد؛ تأخیری که برای این کالای فسادپذیر، هزینه‌های زیادی ایجاد می‌کند.

تغییرات اقلیمی؛ تهدیدی مزید بر علت

پرورش میگو بیش از بسیاری از فعالیت‌های کشاورزی و آبزی‌پروری به کیفیت آب وابسته است.

افزایش دمای هوا، تغییر شوری آب، نوسان اکسیژن محلول و رخدادهای اقلیمی، شرایط زیستی استخرها را تغییر داده است.

کارشناسان معتقدند تغییرات اقلیمی در کنار تراکم بالای پرورش و مدیریت نامناسب برخی مزارع، احتمال بروز بیماری‌ها را افزایش داده است. از همین رو، اصلاح ساختار مزارع، کاهش تراکم ذخیره‌سازی، پایش مستمر کیفیت آب و استفاده از روش‌های نوین مدیریتی به ضرورتی اجتناب‌ناپذیر تبدیل شده است.

اشتغالی که پشت آمارها پنهان مانده است

وقتی درباره صنعت میگو صحبت می‌شود، معمولاً آمار تولید و صادرات مطرح می‌شود، اما کمتر کسی از کارگرانی می‌گوید که زندگی‌شان به این استخرها وابسته است.

از رانندگان کامیون گرفته تا کارخانه‌های خوراک آبزیان، مراکز تکثیر، کارخانه‌های بسته‌بندی، سردخانه‌ها، تعمیرکاران تجهیزات و کارگران فصلی، همه حلقه‌هایی از زنجیره‌ای هستند که با کاهش تولید آسیب می‌بینند.

سال‌ها پیش نیز فعالان این صنعت هشدار داده بودند که بحران بیماری‌ها به هزاران فرصت شغلی آسیب زده است؛ هشداری که امروز نیز همچنان تکرار می‌شود.

بیمه‌ای که خسارت‌ها را جبران نمی‌کند

یکی دیگر از گلایه‌های پرورش‌دهندگان، ناکافی بودن پوشش‌های بیمه‌ای است.

آن‌ها می‌گویند در صنعتی که هر لحظه امکان شیوع بیماری یا وقوع خسارت وجود دارد، بیمه باید نقش جدی‌تری در کاهش ریسک ایفا کند. بسیاری از خسارت‌ها یا زیر پوشش قرار نمی‌گیرد یا روند دریافت غرامت آن قدر طولانی است که تولیدکننده تا آن زمان توان ادامه فعالیت را از دست می‌دهد.

چند سال پیش بسیاری از جوانان ساحل‌نشین بوشهر، پرورش میگو را آینده شغلی خود می‌دانستند، اما امروز نگاه‌ها محتاط‌تر شده است.

وقتی سرمایه‌گذاری با ریسک بالا همراه باشد، طبیعی است که تمایل برای ورود نسل جدید کاهش پیدا کند.

کارشناسان اقتصادی معتقدند اگر حمایت‌های مالی، بیمه‌ای، بانکی و فنی تقویت نشود، صنعتی که می‌تواند یکی از موتورهای اشتغال جنوب کشور باشد، به تدریج جذابیت خود را از دست خواهد داد.

مسئولان چه می‌گویند؟

بوشهر امسال می‌خواهد دوباره به روزهای طلایی پرورش میگو برگردد؛ صنعتی که طی سال‌های گذشته با بیماری و کاهش برداشت دست و پنجه نرم کرد، اما حالا با تغییر ساختار مزارع و حرکت به سمت فناوری‌های نوین، برای ثبت یک رکورد تازه آماده می‌شود.

بنا بر اظهارات مدیرکل شیلات بوشهر مشکلات شیوع بیماری در استخرهای پرورش میگوی استان بوشهر سال‌های گذشته موجب کاهش برداشت در سال ۱۴۰۳ به ۱۷هزار تن شد، اما امسال با اصلاح ساختار مزارع و حرکت از استخرهای خاکی به سمت استخرهای لاینر و بتنی این مقام دولتی امیدوار است شرایط تولید بهبود یافته و در برخی مزارع برداشت بیش از ۴۵ تن در هر هکتار محقق شود.

عقیل امینی پیش‌بینی می‌کند امسال ۴۵هزار تن میگو از مزارع پرورشی بوشهر برداشت شود؛ رقمی که می‌تواند سال ۱۴۰۵ را به یکی از درخشان‌ترین سال‌های تاریخ این صنعت در استان تبدیل کند.

به گفته وی پرورش میگو در بوشهر از ۱۵فروردین آغاز شده و عملیات ذخیره‌سازی بچه‌میگو همچنان ادامه دارد و تاکنون بیش از ۶۱۸میلیون قطعه لارو در ۱۴۲مزرعه و هزار و ۱۹۱ استخر در سطح هزار و ۱۸۵هکتار ذخیره‌سازی شده است. وی عنوان می‌کند: هدف‌گذاری نهایی، رساندن سطح مزارع به ۵هزار هکتار است؛ ظرفیتی که می‌تواند زمینه تولید ۴۵هزار تن محصول را فراهم کند.

مسیر سختی که پشت سر گذاشته شد

بنا بر گفته مدیرکل شیلات بوشهر این مسیر همیشه هموار نبوده زیرا شیوع بیماری در سال‌های گذشته، تولید میگوی استان را در سال ۱۴۰۳ به ۱۷هزار تن کاهش داد، اما حالا نسخه جدید شیلات، عبور از استخرهای سنتی خاکی و حرکت به سمت استخرهای لاینر و بتنی بوده و نتیجه این تغییر در برخی مزارع، برداشت بیش از ۵۰تن میگو در هر هکتار بوده است.

امینی توضیح می‌دهد: سال گذشته نیز از سطح ۴هزار و ۹۸۷ هکتار، ۳۰هزار و ۴۶۰ تن میگو تولید شد؛ رشدی ۷۸درصدی نسبت به سال ۱۴۰۳ و از این میزان تاکنون ۲۵هزار تن صادر شده و ۵هزار تن دیگر نیز در آستانه صادرات قرار دارد.

وی می‌گوید: در کنار توسعه استخرهای نوین، شیلات بوشهر به سراغ یکی از مهم‌ترین حلقه‌های زنجیره تولید، یعنی مولد سالم رفته و پروژه تولید مولد میگوی عاری از بیماری با همکاری پژوهشکده میگوی کشور در حال تدوین است؛ طرحی که می‌تواند امنیت زیستی مزارع، کیفیت تولید و ظرفیت صادرات را افزایش دهد.

بنا بر گفته مدیرکل شیلات بوشهر این برنامه‌ها در قالب رویکردی دنبال می‌شود که از آن با عنوان «توسعه عمودی» یاد می‌شود؛ یعنی افزایش تولید از سطح موجود، نه صرفاً گسترش زمین‌های پرورشی بنابراین بازسازی همزمان ذخایر آبزیان نیز در دستور کار قرار دارد.

وی ساخت و جانمایی سازه‌های مصنوعی در آب‌های کنگان و عسلویه و رهاسازی صدها هزار قطعه لارو ماهی شانک را بخشی از تلاش‌ها برای احیای زیستگاه‌های دریایی و حمایت از جامعه صیادی استان می‌داند.

بنا بر اظهارات این مقام مسئول؛ بوشهر برای یک آزمون بزرگ آماده می‌شود؛ آزمونی که موفقیت در آن فقط به معنای تولید بیشتر میگو نیست، بلکه می‌تواند نشانه‌ای از عبور یک صنعت از بیماری، روش‌های سنتی و بهره‌وری پایین به سمت فناوری، تولید پایدار و اقتصاد دریامحور باشد.

فرصت هنوز از دست نرفته است

اگر بنا بر گفته مدیر شیلات بوشهر طرح‌های حمایتی به ثمر بنشیند و بیماری از مزارع میگو رخت بربندد صنعت میگوی بوشهر همچنان ظرفیت تبدیل شدن به یکی از مهم‌ترین منابع ارزآوری غیرنفتی کشور را دارد.

وجود سواحل گسترده، تجربه چند دهه‌ای پرورش‌دهندگان، مراکز تکثیر، کارخانه‌های خوراک، صنایع فراوری و بازارهای صادراتی، سرمایه‌هایی هستند که در کمتر استانی یک جا جمع شده‌اند.

داستان پرورش میگو در بوشهر، فقط داستان یک محصول صادراتی نیست؛ داستان هزاران خانواده‌ای است که زندگی‌شان به استخرهایی وابسته است که هر صبح با امید به آن‌ها سر می‌زنند و هر شب با نگرانی از کنارشان برمی‌گردند.

اگر بیماری‌ها مهار شوند، اگر هزینه تولید قابل پیش‌بینی باشد، اگر صادرات مسیر هموارتری پیدا کند و اگر حمایت‌ها از مرز شعار عبور کند، این استخرها دوباره می‌توانند همان موتور اشتغال و ارزآوری باشند، در غیر این صورت استخرهایی پر از آب و خالی از امید خواهند ماند!

جدول ۹۴۹۲

طراح: محمدرضا علی‌زاده zadehalireza@gmail.com

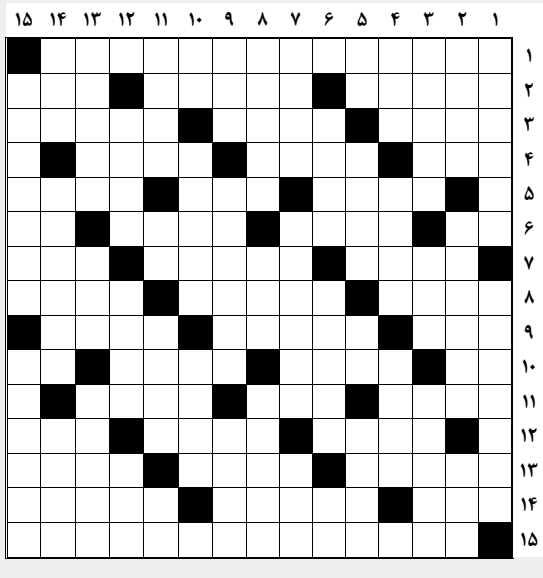

افقی

۱. فیلمی با هنرنمایی «جک اوکی» و «آن شریدان» ۲. گلابی- موجودات- یار داستانی رامین ۳. غیرتمند- بیشه و جنگل- وزارت در عهد صفویه ۴. مادر آذری- نهایی- غلام مخصوص سلطان‌محمود ۵. طارمی- افسانه- مقتدا و پیشوا ۶. نفی تازی- عقیده- زبان کوچک- مغز سر ۷. نخست‌وزیر سرسپرده رژیم ستمشاهی- راکب- سرزمین بلقیس ۸. خریدار- نام پسرانه - پاییز ۹. عدد فوتبالی- لغت‌نامه- کاخ خورشید، دژ نفوذناپذیر نادرشاه افشار از آثار دیدنی این شهر است ۱۰. رود آرام- حلال رنگ - احمق و کودن- فلز الکتریسیته ۱۱. تازه و نو- بیرون کودکانه- جهان و دنیا ۱۲. «انسان‌ها» در گویش خودمانی- سکه‌زن- اهلی ۱۳. پاک شده- وسیله‌ای در دست بنا- شبیه و نظیر ۱۴. رفیق شفیق- الهه جنگل یونان باستان- رجال ۱۵. ... گشت گرد شهر/ کز دیو و دد ملولم و انسانم آرزوست

عمودی

۱. ناگهانی- از حرکات نمایشی سیرک ۲. اندوهگین- شهری از توابع همدان- عدل و قسط ۳. آخرین خلیفه اموی- نویسنده فرانسوی «سکه‌سازان» - معاضدت ۴. خورشید- بهار- زیادی و فراوانی ۵. سر فوتبالی- بی‌وفا- از مبطلات روزه- منجی عالم بشریت ۶. سبزی سالادی- خرس چینی- آب منجمد ۷. نوعی آبگوشت- جوانمرد- محل بازگشت ۸. نرم- درخت سهی- هادی جریان برق ۹. حرف عصایی‌شکل- اضطراب- از اهرم‌های سه‌گانه خودرو ۱۰. برکت یافتن- وحی شدن- مطلع ۱۱. دورترین - ۱۰۰مترمربع- انگشت کوچک - با هم و در کنار هم می‌شویم ۱۲. ورزش نشانه‌روی- مقابل شلوغ- پرنده ۱۳. شهرت- شایسته - نیت و عزم ۱۴. بسیار پرنور- جنگ‌افزار بسیار مخرب حرام شده به فتوای رهبر شهید انقلاب- نام قدیم ویتنام ۱۵. سردار ملی- آرایشگاه
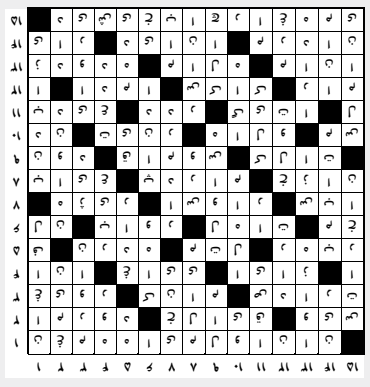
حل جدول